

ÖNÉLETRAJZ:

A/ Formálisan

1939. nov. 11-én születtem Budapesten értelmiségi családban. Édesapám mérnök és tűzoltó volt s 1945. jan. 2.-án a mentési munkálatok közben hősi halált halt. Édesanyám iparművészeti gimnáziumot végzett és édesapám halála után egyedül nevelt fel húgommal. Általános iskoláimat Budaörsön végeztem, középiskolámat pedig a budai József Attila Gimnáziumban 1954-58 között.

1958-ban felvételt nyertem az ÉKME mérnöki karára és 1963-ban védtem meg diplomámat jó eredménnyel.

1963 szept.-1965 márc. Szentendrei Tanács Építési Osztályán;

1965 ápr.-1966.dec. VITUKI Kvassay-zsilipi telepén;

1967.jan.-1968.júl. ÉpgÉp Acélszerkezeti tervezőjeként;

1968.júl.-1971.aug. NÉV (Nehézipari Építő Vállalat) építésvezetőjeként majd mérnökeként dolgoztam.

1965. márc. Budapesten házasságot kötöttem.

1971. aug. politikai menedékjogot kértem Németországban és új életet kezdtem Heidelbergben.

1971.szept.-1974.dec. statikus voltam két heidelbergi mérnöki irodában.

1974.ápr.-szept. önálló mérnöki irodát nyitottam U. Eckert heidelbergi okl. mérnökkel.

1974.okt.-1978.aug. pszichológia-tanulmányokat folytattam a heidelbergi Rupprecht-Karl Egyetemen.

1976.aug. másodszor Heidelbergben nősültem meg.

1978.aug.-1984.júl. áttelepülési kísérletet tettem az USA-ba feleségemmel és

1977. ápr. 12.-én született fiammal.

1978.okt.22. lányom született Új-Mexikóban, megkezdtem önálló elméleti munkámat.

1980-84. óvodai gyakorlati munkát végeztem.

1984. júl. visszatértem Heidelbergbe, átvettem a háztartást és a gyereknevelést.

1986.júl.-1989.dec. portási munkát végeztem a gyereknevelés és háztartás biztosításához.

1988. megszereztem a német állampolgárságot.

1988.nov. elváltam és felvettem pszichológia tanulmányaimat Heidelbergben.

1989.nov. vizsgálómat sikeresen befejeztem.

1991.febr. diplomamunkámat leadtam és azt követően megszereztem a Dipl. Psych. címet.

1991.márc.-1993.nov. önálló identitásfejlődést mérő tesztet alkalmaztam közép-európai iskolákban.

1992.dec.-től önálló pszichológiai tanácsadással foglalkoztam elméletemre és teszt módszeremre alapulón.

1995.jan.-tól az intenzív, életet átfogó individuális pszichoterápia gyakorlati munkámban való kidolgozásával foglalkoztam.

1994.máj. házasságot kötöttem Toszo Emesével Heidelbergben és közösen dolgozunk az intenzív pszichoterápia kidolgozásán.

A 2. világháború és Budapest szovjet megszállása: emlékek és dokumentumok.

1939. november 11.-én születtem Budapesten, a 8. kerületben. Édesapám okl. mérnök, 1937 júliusától tűzrendészeti felügyelő és 1944 júliusától Budapest egyik tűzoltó alparancsnoka volt.

Életem első „békebeli” élménye a Gellért fürdőhöz fűződik: boldogan tipegek a napfényben. A háborúval először a Móricz Zsigmond Körtér 3/B (akkor Horthy Miklós Körtér) 2.emeleti erkélyén találkoztam 1943-ban: lenézve a térre egy katonát láttam mankóval menni. Lábat nem tudta hajlítani, fehér gipsz volt rajta. Édesanyámat kérdeztem, mi történt vele, s azt a választ kaptam, hogy Oroszországban biztos megfagytak a lábai.

1943 nyarán a Nagyváradhoz közeli Püspökfürdön nyaraltunk édesanyámmal, alig másfél éves húgommal és Mancsi nevű cseléd lányunkkal egy nagy villában. Óriási élményem volt, mikor édesapám szabadságra jöhetett hozzánk néhány napra. Katonák is jöttek, a villában meg is szálltak és rövid tartózkodás után továbbmentek.

Nagyváradon nagyapámnál, Vitéz Dr. Nadányi Jánosnál, Bihar vármegye alispánjánál laktunk. Az első légítámadást ott éltem át személyesen. Nagy pincehelységbe mentünk le: nekem új élmény. Először láttam életemben sérült vérző embert, amikor Soós, nagyapám sofőrje vérző fejjel berohant.

1943 őszén költöztünk a Kun utca 2-be, ahol édesapám az utcai fronton kapott szolgálati lakást. Itt a háborút már közvetlenül éltem át, mert édesapám nagyon gyakran ügyeletben volt és különböző tüzesetekhez – édesanyám és tűzértiszt öccse, Nadányi Károly későbbi elbeszélései szerint többször a gettóba – vonult ki.

1944-ben a Kun utcában a légiriadók rendszeressé váltak. Ilyenkor kapkodva siettünk a pincébe. A szirénázások lassanként pánikszerű félelmet keltettek bennem.

A nyarat Komádiban töltöttük a Körös partján. A Diószegi család nagy gazdaságának lakóépületében laktunk. Vigyáznunk kellett, amikor lementünk néha fürödni, mert édesanyám a rádióból hallott híreket, hogy az amerikaiak robbanószerrel töltött gyerekjátékokat dobhatnak le. Ezért még a szép meleg napos időkre is szorongással gondolok vissza. Egyszer légítámadás veszélye miatt a pincébe kellett volna mennünk, de mivel nem volt, egy sötét szobában bujtunk a bútorok alá. Hallottam a gépek tömegének monoton zaját, átható zümögését. Reszkettünk, de bombát nem dobtak le a közelünkben. Velünk volt alispánné nagymamám és Fazekas Bandi is, a Budapesti Műegyetem későbbi gépészmérnök docense.

Még közvetlenebbül érintett, amikor 1944.szept.18-n (A fővárosi tűzoltóság története: Minárovics János) a laktanya raktár felé eső részét 2 db 250 kg-os bomba találta el, és ennek kedvenc piros, pedállal hajtható kisautóm is áldozatul esett.

Egy októberi estén, amikor a szabadságon lévő nagybátyám és keresztapám is nálunk volt, édesanyám már lefektette húgomat, de én nem engedtem, hogy levetköztessen. A rádió „zavarórepülés Eger” bemondása után óriási robbanásokat és csörömpölést hallottunk, majd csend lett. Édesanyám le akart menni az óvóhelyre, de öccse intette, hogy ne induljon el, mert „lehet, hogy nincs lépcső”. Édesapám hamarosan megérkezett tűzoltásból, örömmel látta, hogy nem történt bajunk és azonnal döntött: „Mától kezdve a pincében alusztok”. Három hónapra az óvóhely Kun utcához közeli nagyobb helysége lett az otthonunk. Ő fent aludt, mert állandóan készenlétben volt, és amikor csak szükség volt rá személyesen kivonult menteni.

Később hallottam, hogy a tűzoltótisztek és rokonok, többek között Nadányi Károly és nagymamám bátyja, Dr. Szilágyi Lajos is azt tanácsolták, hogy menjen nyugatra, főként családja miatt, de ő a főváros lakosságának megsegítését választotta.

A Karácsonyt nálunk töltötte nagyapám öccse, Nadányi Zoltán költő családjával, miután felesége zsidó származású szüleit koncentrációs táborba hurcolták.

Karácsony utáni vasárnap délben kimentünk a laktanya udvarra sétálni. Szikrázó napfényben édesapám is velünk volt egy rövid ideig, mosolyogva mondta a 4 éves Futó Andriskának, laktanyai barátomnak, akinek Székegyháza-ról menekült családját édesapám fogadta be, a kövezeten heverő disznók láttán, (amiket ő szerzett be a tűzoltók családjainak) „fogj egyet és vigyed!” A tűzoltó családokkal való törődését igazolja a 160 családos tűzoltó (köztük 18-an „katonák”) gyerekeinek adott ruhaneműjuttatás listája, amelyet ő saját kézírásával töltött ki.

A Futó család, Darvas József baloldali íróval és más, a nyilas üldözés elől menekült férfiakkal együtt - akiket édesapám légósrúhába öltöztetett és igazolvánnyal látott el: zsidók, kommunisták; közülük édesanyám jó néhány nevet említett, de ma csak Erdősre és Kepesre emlékszem, - a pince másik részében laktak. A 2014 december 7-n régi pasaréti otthonukban meglátogatott fia, a súlyos beteg Máté szerint apja többször mesélte, „igen, képzeljétek el, légós voltam”.

Édesapám 1945 január 1.-én reggel az előtérben ült a fal mellett. Odarohantam hozzá, ölébe ugrottam, átöleltük egymást: „Boldog Újévet édesapám!”. Másnap délelőtt tűzoltótisztek feleségei (köztük az életvidám Bercseiné, aki közvetlenül mellettünk lakott a pincében) jöttek édesanyámhoz és megpróbálták tapintatosan közölni, hogy férjével valami történt, de nem mondták meg, mi. Reggel kivonult tűzoltásra az Asztóriához. Édesanyám a kezeit tördelte és közben nyugtatott bennünket, hogy apuka jól van.

Ez év októberében láttam viszont először a pincét. Döbbenetes volt azonosítani a helységet, falait és a régi vasablakot, amit kívülről is megnéztem: minden stimmelt, csak kisebb volt, mint emlékezetemben és a mellette lévő helységeket nem tudtam azonosítani.

Többször kérdeztem anyámat, mi történt apukával. Ő azt mondta, hogy elutazott. Én elképzeltem a sötétben robogó vonatot mint légítámadások célpontját, és mondtam hogy baja történhet. Mire édesanyám: „az angyalok vigyáznak rá”. Emlékszem világosan, hogy azt válaszoltam, hogy őt még az angyalok sem tudják megvédeni. Apránként tettem össze a képet, hogy édesapám meghalt.

1944 december 29-n szüleim magukhoz vették a 10 éves Kovács Ibolyát, akinek apja a laktanyaudvaron kezei közt halt meg. Aknatahalat szakította fel mellkasát és oldalát. Utolsó szavai voltak: „kislányom, emeld fel a fejemet”. 2015 októberében látogattam meg először Ibolyát az északfranciaországi Montdidierben, és felelevenítettük Kun utcai emlékeinket. Adott egy fényképet laktanyaudvaron holtan fekvő édesapjáról, aki édesapámmal együtt szerepel a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság által 2014-ben kiadott „Hőseink” c. könyvben egyenruhában készített fényképével: „Vitéz KOVÁCS MIHÁLY főtörzsrőrmester, elhunyt 1944 december 29-én”. Sohasem felejttem el, ahogy Ibolya türelmesen áll mellettem pincei „lakásunkban”, és édesanyám szeretettel fésüli hosszú szőke haját.

Egyik nap iszonyatos detonáció rázta meg a pincét a fejünk fölött, olyan, amit nem is a fülemmel, hanem egész testemmel éreztem. Azt hittük, hogy mindennek vége és azonnal elkezdtek a vaksötétben a Miatyánkot imádkozni. Lassan rájöttünk, hogy élünk, a mennyezet nem szakadt be felettünk, és tűzoltók jöttek különböző fényekkel. Sokáig nem mertünk kimenni. Azt javasolta valaki anyámnak, hogy kösse be a gyereket szemét, hogy ne lássák a várható iszonyatot.

Megjegyzés: *Mindig úgy gondoltam, hogy édesapám akkor már nem élt. Valamikor januárban lehetett.*

Ezzel az esettel problémáim vannak, mert a tűzoltóság feljegyzéseiben nem talállok utalást erre a bombatámadásra. Emlékszem, hogy azt mondták a tűzoltók, hogy egy 500 kg-os amerikai bomba volt. A 250 kilósokra is emlékszem, de azok nem közvetlen felettünk robbantak és a detonációk elviselhetők voltak.

Aztán kimentünk valamikor az udvarra, és láttam, ahogy légósok dobálták az égő matracokat és bútordarabokat a beszakadt emeletek kráterében. Egy tűzoltó vérző orral rohant, egy cserép esett a rá. A bombatalálat pusztításának emléke megfelel a Minárovics és Szabó Károly leírásaiban közölt „A Kun utcai laktanya az újjáépítés megkezdésekor” c. fényképnek. De mikor történt ez a bombatámadás? Tévednék, amikor olyan pontosan emlékszem mindenre, ami engem megfogott? Jó emlékezőtehetségem volt, az orosz katonáknak pl. kívülről mondtam fel „Az állatok háborúja” című kedvenc képeskönyvemet (édesanyám Iparművészeti gimnáziumi osztálytársa, Fery Antal grafikus illusztrációjával), mintha olvasnám; a pincére, lakásunk fekvésére, az épület egyes részeire stb is pontosan emlékeztem. De lehetséges, hogy az 500 kilós bomba ledobásánál – ezt a traumát sem lehet egy életen át elfelejteni – csal az emlékezetem.

Rettegve vártuk az oroszok bejövetelét. Tudtuk a tűzoltótisztek információiból, hogy napról napra közelebb jöttek. Bejövetelük napján nem tudtam mást elképzelni, mint meghalni: „Anyu ölj meg!” könyörögtem talán órákig anyámnak. Elképzeltem, hogy egy nagy kést belémszúr, ami nekem nem félelmet és kint jelentett, hanem megváltást. Ezt a zavarónak tűnő jelenetet azért írom le, hogy fogalmat alkothassunk az ostrom és az oroszok bejövetele által egy ötéves kisgyerekekben lejátszódó érzelmekről. Azt hallottam, hogy félnek az emberek, de anyám sohasem beszélt rémképekről, minden rossztól meg akart óvni, és ha féltem valamitől, vigasztalt. Ibolya is édesanyám és édesapám óriási szeretetére emlékszik vissza. Tehát ez a meghalni-vágyás saját lelkemből fakadt.

Mielőtt bejöttek, Futó Mózesné, Annus néni átjött kisfiával hozzánk, és édesanyámmal együtt bekormozták arcukat. „Cseléd lányunk”, Erzsi, aki a pincében is velünk volt, és az ostrom után 1945/46 teléig velünk maradt, többször mesélte nevetve: „Mikor odajött az orosz, benyúltam könyékig egy szaros vödörbe és azt kérdeztem, na mit akarsz?!”. „Anyuka (Ibolya szavai szerint) magához ölelt mindhármyunkat, úgy szorított, hogy éreztem, most még jobban szeret”. Annus néni Andriskát tartotta az ölében, hozzánk bujva.

És megtörtént az elképzelhetetlen: január valamelyik napján megjelentek az oroszok, bejöttek a mi helységünkbe is. A tűzoltókat felállították libasorba, úgy hogy a sor eleje a mi helységünkben volt és a székely Futó Mózes és a fiatal Vas Jánost is hozzájuk csatolták. Utána kivезényelték őket a pincéből. Később mondta édesanyám, hogy egyedül őt, Futó Mózesné és Erzsit kimélték meg. Tragikus, hogy néhány asszony „felszabadulás”-ként élve meg a szovjet hadsereg bejövetelét a laktanyába édesanyám utólagos közlése szerint még ki is csinósította magát.

Kovács Ibolya (mai nevén Hatala Violette) így írta 2015. okt. 20-i levelében: „Béla, nehéz a pince(i) dolgokról írni!!

Csak annyit tudtam, hogy jöttek a brutális katonák és a fiatal asszonyokat vitték el. Azok sirtak, mindenben kapaszkodtak, de a durva erős katonákkal tehetetlenek voltak, elvitték őket a pince másik végébe, és így is lehetett hallani, hogy sírnak. Majd mikor visszajöttek, szégyelték magukat, senki nem mert semmit mondani! Anyukádat az mentette meg, bekente magát, kendővel bekötötte a fejét, és remegve a 3 gyereket ölelte magához!

Én nem beszéltem a tisztek feleségével, még ahhoz túl fiatal voltam”.

Személyes találkozásunkkor erről is beszéltünk. Csodálkoztunk, hogy az ötéves kisfiú a sorbaállított katonatisztekre, a tizéves leány pedig az asszonyok elleni erőszakra emlékszik, „10 éves voltam, tudtam, miről van szó”.

Ibolya édesanyja lement valószínűleg november végén a Jászságba, falujukba élelmiszert hozni, de nem tudott visszajönni, mert a szovjet hadsereg megszállta a falut. A férfiakat elfogták, az asszonyokat külön fogdosták össze és megerőszakolták. Édesanyját megkímélték a tömeges erőszaktól, mert a parancsnok kiválasztotta saját magának. A faluban iszonyatos szegény volt, hogy a fiatalasszony egy szovjet katonatiszt rabszolgája. Egyik barátnője adta be neki az ételt naponta egyszer, röviden kinyitva az ajtót és ismét bezárva.

Bátyjai a Kun-utca elején laktak a Teleki tér sarkán egy zsidó tulajdonosa által elhagyott házban, és ők szervezték Ibolya kimentését egy pinceablakon át, miután világos lett, hogy anyám nem tud egyedül 3 gyereket felnevelni.

Édesanyja „később jött haza, már meleg volt”, teljesen összetörve. Meg akart halni. De a sors még borzasztóbban sujtott le rá. Pestlőrinci házukban az egyik estén (Ibolya 3 bátyja a padláson bujt el, ha megszálló katonák veszélyét észlelték) hosszas dörömbölés után, nehogy betörjék, édesanyja kinyitotta az ajtót. Egy szovjet katona rontott be és rávetette magát, letéperte a földre. Anyja kiabált, hogy ne bántsa, mert a gyereke is itt van. Az alig 11 éves kislány mezitláb, hálóingben rohant át a szomszédba, és csak másnak napközben tért haza, amikor a szomszédok ezt elfogadhatónak tartották.

A pesti kórházban egy orvos öntött bele lelket anyjába, aki nem akart többet se enni, se inni. Ibolya szavai szerint: „mit képzelsz, maga meg akar halni, mikor 4 gyereket kell felnevelnie? Nem elég hogy elvesztették a gyerekek apjukat, még anyjukat is elveszítse? Magának élni kell!” Az orvos emberi és tekintélyi pozícióból kiadott „parancsa” életmentő volt.

A szovjet megszállás összetörte Ibolya és édesanyja életét. Mindketten tüdőbetegek lettek, és Ibolya több elvetélés után Montdidierben szülte egyetlen lányát tüdőbajjal és „női bajokkal” küszködve. Csak most értem meg pszichológiai ismereteimmel, hogy Ibolya milyen mélyen azonosult anyjával. A csecsemőt a kórházból azonnal az apa franciaországi rokonai vették magukhoz, és csak egyéves korban hozták vissza, amikor az orvosok szerint már nem volt fertőző tüdőbeteg. A szovjet megszállás több generációra kihatott, a holokauszt túlélőkhöz hasonlóan, – nemcsak Ibolya esetében – de sokkal kevesebbet tudunk róla.

Ibolya sohasem tudta édesanyja szenvedését és megaláztatását kiheverni. És a trauma tovább „öröklődött”. 1958-ban született lányát hosszú kórházi kezelése miatt az első 7 évben háromszor 1 évre rokonok nevelték.

Ibolya, mint a legtöbb erőszakot szenvedett asszony és családjaik, hallgattak az iszonyatról, de lánya ezt – a szexuális kapcsolatokat és következményeiket – valamilyen módon mégis megtudta vagy megérezte. Óriási lelki és testi problémákkal küszködve indult el nőként az életben. Felnőve 2 gyereket szült, akiket állandó betegeskedés miatt szintén csak részben tudott saját maga nevelni. Az első terhesség bekövetkeztekor olyan bélfertőzést kapott, amely megtámadta egymásután belső szerveit. Terhességei alatt kórházban kellett feküdnie, mialatt a gyógyszeres kezelést le kellett állítani a magzat kimélése céljából. A gyerekek, Ibolya unokái, egész életükben nélkülöztek egy egészséges, velük törödni képes édesanyját. Hogy fog lelkileg és testileg „öröklödni” az elszenvedett trauma a 4. generációra, nyitott kérdés.

Ibolya lánya egymást követő krónikus betegségek után rákban halt meg 2014-ben.

Ibolya súlyos betegen ismételt kórházi kezelésre szorult. Ő és férje a városban elismert személyiségekké váltak, de mélységesen egyedül érzi magát. Magyarországra nem akar és már nem is tudna visszahazatérni.

Az oroszok bejövetele után az elhurcolt tűzoltótisztek csoportjából először a 2 székely tért vissza: Futó Mózes és egy vödörrel a kezében Vas János. Ha megállították, annyit mondott, hogy vizért megy. Mózsi bácsi szervezte meg a pincéből való kimenekülésünket. Anyámmal megbeszélték a találkozás helyét, az ablakot, ahol kimászunk (ezt nem tudtam eddig azonosítani). A sötét pincében vonultunk rettegve anyámmal, Erzsivel és hugommal. Részeg orosz és román katonák égő papirokkal a kezükben bolyongtak, de bennünket nem bántottak. Még egy rossz és egy jó élmény: egy román katona elvitte utolsó mézesüvegünket. Mikor anyám elmondta ezt és férje halálát egy kicsit magyarul értő ukrán katonának, ő kezeit tördelte: „Istenem! Istenem!” és hamarosan megjelent boldogan a mézesüveggel. A pinceablakot megtalálva kimásztunk egymás után. Úgy emlékszem, január vége volt. A szikrázó napfényben alig tudtam kinyitni szememet. Mózsi bácsi várt bennünket. Szemeimet be-behunyva indultam el anyámmal és húgommal a néhány lakásunkból Mózsi bácsi által kimentett dolgunkkal megrakott szánkó után.

Először egy Rédecsi nevű családnál aludtunk, ahol ellopták édesapám tűzszerészi munkájával keresett 40.000 pengőjét a párnáink alól. A ház urvarában az olvadó és összelapátolt hóbuckák közt ugráltam egy februári napon, mikor megkérdezte valaki: „Kisfiú, neked nincs apukád?” „De van”, válaszoltam, „csak meghalt. Anyukám nem mondja meg, de én tudom, hogy meghalt”.

Rédecsiéktől a 8. ker. Baross utca 41-be kerültünk, ahol Darvas szerzett nekünk egy szobát a Hlavay családnál az 1. emeleten. Ők a földszinten laktak a bejárat baloldalán. A velem egyidős Zsuzsika és Lujzi hugommal egyidős Máté többször feljöttek hozzánk játszani. Egyszer, amikor mi mentünk le hozzájuk, Zsuzsika majdnem kiszúrta a szememet egy ollóval. Máté nevetve mondta tavaly decemberi látogatásomnál, amikor közös emlékekről beszéltünk: „Ollóval? Azt ismerem”. Zsuzsika veszélyes agresszív magatartásában is a Darvas család által átélte feszültségek tükröződtek.

Egy áprilisi napon találkoztunk egy közeli téren ismerősök által előre megbeszélve az Ausztriából gyalog visszatért nagyapámmal, aki ott értesült veje haláláról és nem akarta lányát a 2 kisgyerekekkel egyedül hagyni.

A harcok befejeztével elsétáltunk egyszer a Baross utca 41-ből a Kun utcai laktanyába és édesanyám megmutatta apám sírját a bejáratától balra, ahol ma egy portásfülke van. A Kun utcai lakásunkba is visszamentünk egyszer. A gyerekszobára emlékszem: gyönyörű játékaim a földön feküdtek ürülékhalomok között. A halmokon vagy közelükben legyek rajzoltak. Rajzaimat WC-papírként használták a szovjet katonák. Anyám és Erzszi nem engedtek egyetlen játékot sem megfogni. A következő állomás a Darvas által számunkra biztosított „Lukói villa” volt a Pasaréten a Battay utca 12-ben. Emlékszem, hogy egyszer Vas Zoltánnal látogattak meg bennünket és tekintették meg a házat és óriási telkét. Néhányszor bejöttek orosz katonák a kertbe, sőt házba is, és erőszakkal elvittek néhány dolgunkat. Édesanyám ilyenkor, emberségesebb szovjet katonák által kioktatva „patrul!”-t kiabált. Egyik alkalommal a magas kerítésen átmászó katona kezéből csavart ki egy bördödöt.

Számomra a háború 1946 novemberében Budaörsre költözésünkkel ért véget. Egy tűzoltósági teherautó szállította ingóságaink még használható részét. Ott folytattam, a kitelepítést megúsó sváb gyerekek és főként erdélyi menekültek közt a pasaréti Fenyves utcai iskolában megkezdett 1. osztályt. A háború nagyon megviselte idegeimet. Évekig tartott, míg megnyugodtam és a gyerekek kiabálását és erőszakos magatartását el tudtam viselni. A leckéket alig tudtam felmondani, pedig mindent könnyen megtanultam. Dadogni kezdtem, elszédültem, nem tudtam szinte beszélni, ha felhívtak. 1948-ban szivbelhártyagyulladás állapítottak meg az orvosok, és közölték anyámmal, hogy a szívbetegeység gyógyíthatatlan.

De lassan mégis magamhoz tértem, és az 5. osztályban véglegesen győzött életerőm, amikor elkezdtem az iskolaudvaron a hideg téli levegőben rablós-pandurt játszani a gyerekekkel és az osztály jó része engem kergetett, de nem tudott megfogni. Édesanyám szeretete, életünkért való bátor harca és nagyapám sportolói példája (az udvaron magasugró állványt és súlydobó kört csinált) meghozták gyümölcsüket.

A háború réme utoljára 1948-ban fogott el közvetlenül, amikor egy a budaörsi repülőtérrel felszálló gép szokatlanul alacsonyan ment el felettünk. Az óriásnak látszó és hangosan zúgó géptől szabályos pánikrohamot kaptam, és reszketve, üvöltve rohantam be a házba, ahol anyukám nyugtatott meg, szokása szerint átölelve, amikor védelmet kerestem nála.

Én apa nélkül nőttem fel a kommunista terror éveiben Budaörsön, ahol Darvas József szerzett nekünk egy kis, a kitelepítés első hullámában megüresedett sváb parasztházat. Nagyapámat, Dr Körösnadányi Nadányi Jánost 1949-ben 3 ballonkabátos férfi vitte el házunkból.

Édesanyám Darvas Józseffel együtt kutatott utána, először a budapesti börtönökben. Végül **Darvas Kolozsvárról hozatta őt vissza, ahol életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték.**

Részben ő helyettesítette édesapámat, de a háború utáni világban nem találván helyét, csak a sportban, sakkbán és következetes becsületességében tudott példaképem lenni. Nagymamám, Piskárkosi és Királydaróci Szilágyi Ilona a múltban élt: tőle tanult meg a faluvégi baráti köröm mésszel kijelölt háló nélküli kis tenispályán faütőkkel angolul számolva mindenféle labdával és labdahelyettesítővel teniszezni. Nagyapám 1957-ben szélütést kapott, aminek nyomait egészen haláláig, 1971 februárjáig viselte. Nagymamám már az ötvenes évek elején alkoholista lett, ami gyerekkorunk egyik súlyos terhe volt, és különösen húgomat viselte meg. Az ő szenvedésük, életük derékbatörése külön tanulmányt érdemel.

A vörös hadsereg győzelmének későbbi következményeivel első nagy plátói szerelmem családjánál találkoztam Budaörsön, amikor 3 nagy nővére közül az 1955-ben még otthon lakó 25 éves nővére súlyos beteg lett. Megismerkedett munkahelyén egy szimpatikus fiatalemberrel, aki egy rendezvényen megcsókolta. Erre olyan félelem tört ki rajta, hogy reszketett, rosszul lett, belázasodott s végül ágynak esett és fel sem tudott hónapokig kelni. Mikor a nálam 1 évvel idősebb szerelmem elhúzódott tőlem, vele és legidősebb nővérével vagy édesanyjával beszélgettem. Elmondták apránként, hogy az oroszok bejövetelekor a leányiskola pincéjében voltak. A katonák kihurcolták a három 14-17 éves lányt és megerőszakolták. Akkor 6 éves imádoztam nevetve monda, „engem és öcsémet nem vittek el, csak fejbekölíntottak egy borosüveggel, hogy ne kiabáljunk”. Számukra, és az erőszak többi áldozatai és közvetlen leszármazottai, sőt unokái számára az ostrom, a sokak által ma is felszabadulásnak nevezett szovjet megszállás lelkiileg ma sem ért véget. A középső lánynak soha nem lehetett gyereke.

Ahogy Ibolya írta, hogy nehéz a pincei élményekről beszélni, észreveszem, hogy a soha le nem írt gondolataimat rendkívül nehéz szóbafooglalni, hiszen jórészt sohasem, vagy csak rövid szavakkal beszéltünk róluk. Nemcsak a borzalmak, hanem a szép, emberileg értékes emlékek is kimondatlanul maradtak, mintha átok ülne rajtuk. A kommunista terror miatti hallgatást felnőtt koromban a diktatúra nyomásának enyhülése sem tudta megtörni.

Életem egyik legnagyobb, de csak az utóbbi években lassanként megértett példaképként szolgáló élménye édesapám emberi fejlődése a háború utolsó hónapjaiban a nyilas terror alatt. A még 1944 nyarán hazaszeretettből a magyarok Hitler oldalán való háborús részvételét támogató mérnökből, tűzoltótisztból, de családját mindig imádó férjből és családapából a baloldaliakat és zsidókat mentő, és a lakosság életét saját családja elé helyező EMBER született, aki mint tűzoltó alparancsnok életét adta másokért.

Hogy lehet összeegyeztetni a náci Németország oldalán folytatott háború igazságosságába vetett hitet (pl. a Tüzrendészeti Közlöny 1943, 65 évf 4. számában irt „Márciusi szabadság ünnepek” c. cikkében) a német katonai tilalommal dacoló, a katonaságot a laktanyából kitiltó, a „földalatti sajtó” munkatársait védő, zsidókat légósruhába bujtató vallási és politikai hovatartozástól függetlenül emberéleteket mentő szociáldemokrata meggyőződéssel? Minárovics János személyes közlése, hogy „egyszer kezembe akadt Preszly Béla szociáldemokrata tagsági könyve”. Hogy azóta miért nem került elő, egy rejtély. Úgy, - és erre csak nagyon nehezen jöttem rá - hogy a szinte fanatikusán a magyar nemzet nagyságában és a németek oldalán a bolsevizmus elleni győzelemben hívő jobboldali tüzoltótiszt, tartalékos katonatiszt, író fanatikus hite a háborúban szerzett tapasztalatok folyamán megrendült, és egy új európai világgéppé alakult, amely ideológiai korlátokat túlhaladva az emberi jogok és méltóság szintjére emelkedett.

Mikor édesanyámat röviddel 2007-es halála előtt férje belső változásáról kérdeztem, azt válaszolta, hogy döntő pont volt 1944 őszén mentésből hazafele jövet egy bomba légnyomása által egy fára feldobott ember látványa.

Lehet „pálfordulás”-nak is nevezni az ilyen alapvető személyiségváltozásokat, amiket a mai fejlődési összefüggésekben dolgozó pszichológia „identitásfejlődés”-nek nevez. Ő, mint sokan mások, felnőtt korában fejlődött tovább. Hogy jobban megértsük ezt a magasabb szintre lépését, gondoljunk a Hitler elleni 1944. július 20.-i Claus Schenk von Stauffenberg ezredes által vezetett merénylet résztvevőire, akik jó része a náci ideológiában és Hitlerben hívő katonatisztként indult, és élettapasztalataik, a tények megélése által váltak német hazafiakká, életüket is feláldozva a náci rémuralom megdöntéséért.

A „Két tűz között” c. szindarabja már 1944 elején a „közérdek”, a lakosság életének a szerelem és a család érdekei elé helyezése erről az értékváltozásról tanúskodik. Amikor Mária, a falusi tanítónő arról panaszkodik, hogy túl kevés időt töltenek együtt, így válaszol a fiktív délvidéki községben (édesanyja bácstopolyai magyarrá vált sváb családban született) az emberek védelmét előtérbe helyező területi tüzoltó felügyelő:

„Ilyenkor a tüzoltónak minden idegszálával figyelni kell és készenlétben lenni. Mert azt kívánja a köz szent érdeke. A szerelem magánügy. Legszebb legfenségesebb magánügy. De a háborúban a közérdek minden magánügy elé kerül”. Ezt a hitvallást az ő erkölcsi mércéjével kiterjeszthetjük minden krízis helyzetre, amikor emberi élet többször, ill súlyosabban kerül veszélybe, mint a békés mindennapokban.

A 2. világháború és Budapest eleste/felszabadulása számomra elválaszthatatlan édesapám életétől és 38 évesen bekövetkezett halálától. Tüzoltói munkáját és személyiségét Minárovics János 1989-ben a Tüzrendészeti Közlönyben méltatta „Emlékezzünk Preszly Bélára” c. hosszabb cikkében (12. szám). Az említett „Hőseink” c. könyv szerint is hős volt, aki tüzoltásból bevonulva repülőgéptámadás áldozata lett. A Déry Miksa utca és a Fecske utca sarkán (már egy alacsonyan szálló és direkt a tüzoltóautót megtámadó szovjet Rata repülő géppuskájából 2 golyótól megsebesítve) ledobott bomba végzett az ő és a vele együtt segítségért szaladó légós életével. Hogy mit jelentett ő a tüzoltótársainak, Ágoston József önfeláldozása mutatja, aki „testével fedezte parancsnokát, több golyót is kapott”, de csodáaal határos módon hamarosan felépült: Ágoston József életét áldozta volna édesapámért. Hős volt.

Preszly Bélát a Kun-utcai bejárat mellett ásott ideiglenes sirba temették. „Temetésekor már a Kun utcai laktanya ablakából löttek a tüzerek (az utódja beengedte a laktanyába a katonaságot)...1945 április 30-n exhumálták és a Kerepesi temetőben helyezték nyugalomra” (Minárovics).

Édesanyám megőrizte a Budapest polgármestere közegészségügyi ügyosztályvezetője 1945 április 21-n „Nagyságos Darvas József főszerkesztő urnak” irt levelének másolatát (húgom tavaly találta meg anyám papirjai közt), miszerint „**néhai Preszly Béla tűzoltó alparancsnok részére a polgármester ur, korábbi határozatának hatályon kívül helyezésével, a Kerepesi temetőben adományozott diszszirhelyet**”.

A háború rémképeit édesapám példája számomra „átírja” az emberiség győzelmének történetévé. Preszly Béla okl. mérnök Budapest szföv tűzoltó alparancsnoka hős volt, mert ember maradt a pusztításban.

És Darvas József? Sem az irodalomban, sem az interneten nem találtam utalást édesapámmal és családunkkal való kapcsolatára, családunk következetes védelmére és nagyapám életének megmentésére. Ezt a mélységesen emberséges oldalát a nyilvánosság tudomásom szerint máig sem ismeri. 1944 karácsonyára édesapámnak dedikálta a Törökverő c regényének egy példányát: „Preszly Bélának örök barátsággal”.

Ez a dedikálás olyan komoly volt, mint Preszly Béla „Két tűz között” című 1944 márciusában előadott szindarabja férfi főhősének crédója szerelmével, Máriával való döntő beszélgetésében.

Ő is sokat kockáztatott azzal, amikor édesapámmal kötött örök barátságát a legsötétebb sztálini terror idején is szó szerint vette. Példát mutatott abban, hogy milyen elkötelezettséget jelenthet egy igazi barátság.

S még egyszer a hallgatásról, amelynek parancsa olyan mélyen él bennem, hogy most is alig tudom megtörni. Hogy lehetne megfogalmazni ezt a „kollektív amnéziát”, amely nemzetünk önmegismerését máig megnehezíti? Igaz, sokan irtak a szovjet és kommunista terror éveiről, pusztításairól. Ez az ő érdemük. De nagyobb méretű és mélyebbfeldolgozás szükséges. Rajtunk múlik, és nem másokon, hogy végre megfelelő helyre kerüljön a kommunizmussal átélt nemzeti traumánk, történelmünk egy nagyon fontos szakasza, amelyik tragikus személyes élmények összessége.

Tanulhatunk a holokausz emlékének és traumájának feldolgozásából és az átéltek mások számára érthetővé tételéből.

Gyerekkori szivbetegségem elég világos kifejezése annak, hogy édesapám – akit a világon a legjobban szerettem -, otthonunk és a családi biztonság elvesztése után nem akartam élni. 6 évig tartott, míg végül lelkem élni akarása édesanyám szeretetével összefogva győzött. De a megmaradt sebek egész életemben gátoltak az élet teljesebb megélésében. S hogy volt ez Kovács Ibolya édesanyjával, a 3 budaörsi tizenéves lánnyal és talán százezreikkel, akik szenvedésüket magukba zárva és sokszor „sirba vive” küzdöttek az élet folytatásáért és a sebek szinte minden támogatás nélküli gyógyításáért? Ennek jobb megismerése csak a mi feladatunk lehet. A magam részéről, sajnos nagyon későn, megpróbálok hozzájárulni.

Preszly Béla, okl mérnök es pszichológus,

Fischergasse 8

69412 Eberbach/BW

Magyarországi cím: 1114 Budapest, Bartók Béla út 31 fsz.1

Budapest, 2016-01-12